

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/3 2019 s. 1648-1665, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

YAŞAYAN İNSAN HAZİNESİ BAĞLAMINDA BARTIN'DA MAKET USTASI AHMET GÜLDÜR

İbrahim GÜMÜŞ*

Geliş Tarihi: Mayıs, 2019

Kabul Tarihi: Ağustos, 2019

Öz

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO), İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra küreselleşme ve popüler kültür karşısında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kültürleri korumak, onları gelecek nesillere aktarmak ve yaşatmak için bir dizi önlem alıp program geliştirdi. 1989 yılındaki tavsiye kararı doğrultusunda Güney Kore'nin usta insanlara dikkat çekmesiyle yaşayan insan hazineleri sistemi ortaya çıktı. Usta kişi ifadesi somut olmayan kültürel miras unsurlarını yaratan, bilgi ve becerisi yüksek insanları tanımlamaktadır. Böylelikle somut olmayan kültürel mirasın üreticisi olan usta kişiler merkeze alınarak korundu. Türkiye'de 2008 yılından günümüze âşık, karagöz, çini, keçe, kispet gibi çeşitli geleneksel meslek ve sanat dallarından yetkinliği ispatlanmış otuz kişi Yaşayan İnsan Hazinesi Ulusal Listesi'ne girmiştir. Bartın'da ağaç maket ev yapımı sanatını icra eden Ahmet Güldür, mesleğini yaklaşık yirmi yıldır sürdürmektedir. Geleneksel bilgi ve tecrübesini çıraklarına aktarmaktadır. Maket evleriyle kent belleğinin korunması ve aktarılmasına da katkı sunmaktadır. Bu makalede Bartın'da ağaç maket ustası Ahmet Güldür'ün hayatı ve sanatı yaşayan insan hazineleri bağlamında değerlendirilmiş ve ulusal envantere girmesi için bütün şartları sağladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yaşayan insan hazinesi, geleneksel meslek, maket yapımı, Ahmet Güldür.

THE LIVING HUMAN TREASURE IN CONTEXT OF MASTER MODEL IN BARTIN AHMET GÜLDÜR

Abstract

The United Nations Educational Science and Culture Organization (UNESCO), after World War II, developed a program to protect the cultures facing the danger of extinction against globalization and popular culture, to transfer them to future generations and to make them live. In recommendation decision of 1989, South Korea's people attracted attention to the people of the system of Living Human Treasures emerged. The expression of master person defines people with high knowledge and skills who create the elements of intangible cultural heritage. In this way, the masters, who are the producers of the intangible cultural heritage, have been prevented by taken to the center. In Turkey since 2008, thirty people being master in a variety of traditional arts and crafts such as âşık, karagöz, çini, keçe, kispet, entered the National List of Living Human Treasures. Ahmet Güldür who has been practicing the tree model home made art in Bartın, has been continuing his profession for twenty years. He transfers her traditional

* Dr. Öğr. Üyesi; Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, igumus@bartin.edu.tr

knowledge and experience to her apprentices. It also contributes to the preservation and transmission of urban memory with model houses. In this article, the life and art of tree model master Ahmet Güldür was evaluated in the context of Living Human Treasures and it was determined that he fulfilled all the conditions for entering national list.

Keywords: Living human treasures, traditional profession, model making, Ahmet Güldür.

Giriş

Kültür, yaşanılan bölgenin çeşitli özelliklerine göre şekillenir ayrıca oranın kimlik, yapı gibi unsurlarını da biçimlendirir. Kültür ile yaşanılan coğrafya üzerinde karşılıklı bir etkileşim vardır. Örneğin Karadeniz Bölgesi ormanlarla kaplı olduğu için mimaride ağaç yoğun olarak yer alır. Ağaç kendine özgü yapısıyla, dokusuyla ve sağlamlığıyla eski çağlardan itibaren çeşitli alanlarda kullanılmıştır. Pazırık ve Noin Ula arkeolojik çalışmalarında bulunan Hunlara “ait masalar, at koşum takımları” (Ersoy, 1993, s. 2) en eski ağaçla ilgili örnekler arasında yer alır. Türkler, ağaca çeşitli şekiller vererek masa vb. aletler yapmışlardır. Çinliler masayı Türklerden öğrenmişlerdir (Ersoy, 1993, s. 2). Türkler böylelikle ağacı sadece kendi kültürlerinin değil başkalarının da kullanımına sunmuşlardır. Atilla, sarayında oyma süsleme ile donatılan ağaç sütun, kapı, pencere vd. kullanmıştır. Türkler, Anadolu’da geçmişten gelen bilgilerini aktararak yeni bir tarz oluşturdular. İslamiyet’in de etkisiyle Selçuklular, genellikle dini mekânlarda kabartma veya oymalarla geometrik, insan ve hayvan desenlerini ağaca işleyerek kullandılar. Eski “dönem minberlerini strüktür, form, malzeme ve tezyinat bakımından değerlendirdiğimizde ise şunları söyleyebiliriz. Bir genelleme yapmak gerekirse ilk örnekler daha çok fonksiyonelliğin öne çıktığı, tezyinatın pek yer bulamadığı mimari elemanlar olarak karşımıza çıkmaktadır” (Karatay, 2019, s. 146). UNESCO Dünya Miras Listesi’nde bulunan Divriği Ulu Camii (bk. Ersoy, 1993, s. 6), Mengüceklilerden günümüze kalan ağaç işlemlerin de yer aldığı önemli eserlerden biridir.

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO), İkinci Dünya savaşından sonra küreselleşme ve popüler kültür karşısında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalan kültürleri korumak, onları gelecek nesillere aktarmak ve yaşatmak için bir dizi önlem alıp program geliştirdi. Sanayileşme ve “kentleşme süreçlerini henüz tamamlamamış olan bölgelerde yaşanan hızlı göçlerin yarattığı geleneksel kültür kayıpları ve medya yoluyla gelen endüstrileşmiş kültürlere karşı direnç gösteremeyenlerin yaşadıkları kültür şokları” (Oğuz, 2009, s. 22) ve halk bilimi disiplini içerisinde incelenen kültür alanlarının ortak dünya mirası olarak korunması yaklaşımı ortaya çıktı. UNESCO’nun “kültürlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusundaki yaklaşım ve yorumlarının en önemli gösterge ve sonuçları, ikisi “somut” diğer ikisi ise “somut olmayan” kültürün korunmasına yönelik olarak hazırlanmış olan dört sözleşme ve buna bağlı diğer uzlaşma, bildirge, konferans ve toplantılardan

izlenebilir” (Oğuz, 2007, s. 6). 1972 yılında kabul edilen “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi”, ortak mirasın korunması açısından tetikleyici olmuştur. 1982 yılında kurulan Gayri Maddi Miras Bölümü sayesinde “kültürel miras”, somut olmayan kültürel miras tanımına göre yeniden ele alınmıştır. 1989 yılına gelindiğinde “dünya belleğinde doğal güzellikler ve tarihsel yapılar kadar, sözlü alanda oluşan kültürün de korunması gerektiği” (Oğuz, 2008a, s. 27) düşüncesi UNESCO’da yerleşmeye başlamış ve “Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararı” alınmıştır. Tavsiye kararına göre toplumlar sosyokültürel ve ekonomik gelişmelerini sürdürürken geleneksel kültürlerini de koruyup yaşatarak onu modern döneme entegre etmeye çalışacaklardır. Karara göre dil, edebiyat, müzik, dans, oyun, mitoloji, el sanatları, mimari *vd.* oluşan kültürel mirasın korunması tespit, muhafaza, yaşatarak koruma ve yayılma aşamalarına bağlıdır. 1989 yılındaki karardan sonra UNESCO’da 1998 yılına kadar neredeyse somut olmayan kültürel mirasla ilgili çalışmalar ve kararlar alınmadı. Başyapıtlar İlan Programı’yla terim yeniden kullanıldı ve folklor sözcüğüne yer verildi. Terimin kullanılması “toplantının düzenlendiği yerin ABD gibi İngilizce konuşulan ve *folklor* terimini kullanan bir ülke olması ile ilişkilendirilebilir” (Oğuz, 2009, s. 26). Somut Olmayan Kültürel Miras teriminin 2003 yılında oluşmasına kadar 30 yıllık zorlu ve uzun bir süreç geçmiştir. UNESCO’nun 17 Ekim 2003 tarihindeki 32. Genel Konferansı’nda uzun görüşme ve tartışmaların sonunda 192 üye ülkenin çoğunluğunun kabul ettiği “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” (Oğuz, 2009, s. 55) imzalanır. SOKÜM terimi “UNESCO sisteminde İngilizcesi *intangible cultural heritage*, Fransızcası *patrimoine culturel immatériel* olan ve Türkçeye ve başta TBMM tarafından onaylanan kanun olmak üzere konuyla ilgili Türkçe mevzuata “somut olmayan kültürel miras” (Oğuz, 2013, s. 6) şeklinde çevrilmiş ve kabul edilmiştir. Sözleşmenin 2. maddesi grup ya da bireylere süreklilik duygusunu sağlayan somut olmayan kültürel mirasın korunmasını garanti eder. Türkiye bu karara 2006 yılında çıkan bir kanunla taraf olur. Somut olmayan kültürel miras ifadesi “toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler -ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar-” (Oğuz, 2009, s. 57) anlamına gelir. Bu kültürel miras nesilden nesile aktararak yeniden yaratılmasına, grup ya da bireyin doğa, tarih *vb.* konularda etkileşime girmesine, onlara kimlik ve aidiyet duygusuna imkân vererek kültürel çeşitliliğe ve yaratıcılığa katkı sağlar. Kültürel miras öncelikle onu yaratan ve yaşatan toplumun sonra da insanlığın ortak kültürel belleğidir. Bu nedenle belirli bir grubun mirası korunduğunda insanlığın kültürü korunmuş olmaktadır. Sözleşmenin korumayı amaçladığı alanlar ise şunlardır:

- a. Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar;

- b. Gösteri sanatları;
- c. Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler;
- d. Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar;
- e. El sanatları geleneği (Oğuz, 2009, s. 58).

UNESCO'nun somut olmayan kültürel mirası kapsamlı bir şekilde koruma yaklaşımından önce kısa adı YİH olan Yaşayan İnsan Hazinesi (Living Human Treasure) programını hayata geçirmiştir. 1989 yılındaki tavsiye kararı doğrultusunda Güney Kore'nin usta insanlara dikkat çekmesiyle Yaşayan İnsan Hazinesi Sistemi ortaya çıktı. Böylelikle somut olmayan kültürel mirasın üreticisi olan insan merkeze alınacak ve “gelecek kuşaklara aktarmakta olan usta kişiler insan hazinesi olarak adlandırılmakta ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine zarar vermeden kültürün korunmasına” (Oğuz, 2018, s. 42), aktarılmasına katkı sağlayacaktır. UNESCO'nun SOKÜM Sözleşmesi de aslında “zanaatkârların icra ettikleri el sanatlarının yapım bilgisini kuşaktan kuşağa aktarmalarını” (Teke, 2018, s. 21) teşvik etmektedir. Sözleşmeye taraf olan üye devlet UNESCO tarafından önerilen YİH için bilgi ve beceri taşıyıcıları için uygun bir başlık belirler. Örneğin Fransa “Sanat Ustası” (Master of Art), Çek Cumhuriyeti “Popüler El Sanatları Geleneğinin Taşıyıcısı” (Bearer of Popular Craft Tradition), Kore “Yaşayan Ulusal Hazine (National Living Treasure), Japonya “Önemli Somut Olmayan Kültürel Miras Varlığı (Holder of an Important Intangible Cultural Property) ve Türkiye “Yaşayan İnsan Hazinesi” adını kullanır. Sistem UNESCO'nun Intangible Cultural Heritage bölümü tarafından yürütülerek bir yönerge hazırlandı. Yönergenin Giriş kısmında Yaşayan İnsan Hazinesi ile amaçlanan “Somut olmayan kültürel mirasın spesifik elemanlarını yeniden yaratmak veya yorumlamak açısından gerekli bilgi ve becerilere yüksek düzeyde sahip kişiler” (Oğuz, 2018, s. 43) şeklinde tanımlanır. YİH'in amacı kültürel mirası devam ettiren ustaların tanınırlığının artması, farkındalık yaratılması, ödüllendirilmesi, çirak yetiştirmeye özendirilmesi ve üretimlerini daha iyi fiziksel koşullarda yapmasını sağlamaktır. Bununla birlikte kültürel miras unsurlarının yeniden oluşturulması, icra ve sunum için gerekli olan bilginin korunması da amaçlanır. Şunu belirtmek gerekir ki YİH “unvanını alan kişilere maddi ya da teknik bir yardımda bulunulmamaktadır” (Şimşek, 2015, s. 12). Program toplum sanatçısını tanıması için “örneğin belirlenmiş Yaşayan İnsan Hazinesi'ne özel hibe/sübvansiyonların sağlanması için önlemler içerir; böylece somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin sorumluluklarını üstlenebilirler. Bu önlemler özellikle şunları hedeflemektedir:

1. Bilgi ve becerilerinin sürekliliği ve gelişimi;

2. Örgün ve yaygın eğitim programları aracılığıyla bilgi ve becerilerinin daha genç kuşaklara aktarılması;

3. Söz konusu somut olmayan kültürel mirasın belgelenmesine ve kaydedilmesine katkıda bulunmak (video veya ses kaydı, yayınlar vb.);

4. Bilgi ve becerilerinin yayılması;

5. Kendilerine verilen ilave görevler” (Girard, 2019, s. 4). Sözleşmeye taraf olan üye ülkeler bu öncelikleri gözeterek programlarını oluşturur. Koruma yaklaşımları sayesinde “ulusal veya yerel tesciller, Geçici Listeye ve DML’ye kayıtlar, hızlı kentleşme, sanayileşme, aşırı göçler vb. sebeplerle miras alanlarının tahrip edilme, kötüye kullanılma veya yok edilme hızını düşürürken” (Oğuz, 2018, s. 48) ulusal ve uluslararası toplumda farkındalığı artırmıştır. Kültürel miras unsurlarının insanlar tarafından deneyimlenme veya görülme isteğiyle oluşan turizm potansiyeli yerel kalkınmayı da desteklemiştir.

Türkiye’de 2008 yılından 2019 yılına kadar âşık, karagöz, çini, keçe, kispet gibi çeşitli geleneksel meslek ve sanat dallarından YİH olarak belirlenen usta sayısı 30’dur. 2010 yılına kadar her yıl ilan edilen liste 2016 yılına kadar kesintiye uğramıştır. Aradan geçen altı yıllık süreçte YİH’e ilgili bakanlık tarafından gereken önem verilmemiştir.

Maket Ustası Ahmet Güldür

Ahmet Güldür, 13 Mart 1948 tarihinde Bartın ili Kırtepe mahallesi Kocamış sokakta dünyaya gelir. Anne adı Zehra, baba adı Yakup olan Güldür, üç erkek kardeşin en büyüğüdür. Babası uzun yıllar kaptan olarak görev yapmış, annesi ise ev hanımıdır. İlkokulu Bartın Cumhuriyet İlkokulu’nda bitirdi. Ortaokulu Orta Mektep’te okurken babası gemide vinç kazası geçirir ve okulu bırakmak zorunda kalır. Baba çalışmadığı için kendisi iş hayatına atılır. 1960’ta çok sevdiği marangozluk mesleğine bir akrabasının yanında başlar. Marangozluğa devam ederken Hacı usta adındaki oyma ustasına da çırak olur. Güldür, 16 yaşında kalfalığa geçer. Babası iyileşince işi gereği farklı şehirlerde bulunur. İskenderun’da oyma sanatkârlarından Mustafâ ustanın yanında bir yıl çalışarak kendini geliştirir. İzmir, Kuşadası gibi şehirlerde kaldıktan sonra 19 yaşında Bartın’a döner. Askerlik görevini yerine getirmek için İzmir’e gider, orada da marangoz olarak görev yapar. Acemi birliğinden sonra İstanbul Hava Harp Okulu’na erbaş olarak gider. Marangozhanede askerliğini yaparken 5. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’ın konutunun mobilya işlerinde çalışır. 22 yaşında askerlik görevini tamamlayıp Bartın’a döner. Marangozluk yaptıktan bir süre sonra Baksan Kâğıt Fabrikası’nda altı yıl çalışır.

1971 yılında Ümmü Gülsüm hanımla hayatını birleştiren Güldür’ün Zafer, Savaş ve Umud adında üç çocuğu vardır. 1980-81 yıllarında okul arkadaşının sayesinde bir şirkette işe

başlar ve yurt dışında çalışmaya başlar. İngiltere, İtalya, Tunus, Sudan gibi pek çok ülkede montaj ustası olarak çalışır. Finlandiya’da bir süre çalıştıktan sonra Fatih Sultan Mehmet Köprüsü yapımında çalışmak için İstanbul’a gelir. 1995 yılında emekli olur, 1998 yılında Bartın’da yaşayan sel felaketinden sonra buraya yerleşir. Bartın evlerinin karakalem resimlerini yapmaya başlar.

Güldür’ün maket ev yapımı isteği İtalya’da çalışırken oluşur. İtalya’da şirket merkezinde İTÜ’de çalışmış bir Fransız hocayla tanışır. Hoca ona “Sizin çok güzel kütük (ahşap) evleriniz var. Hiç Karadeniz Bölgesi’ne benzemiyor, tamamıyla İstanbul kültürüne yakın. Çok hor kullanıyorsunuz, kıymetini bilmiyorsunuz. Ama bunları ileriki kuşaklara taşıyacak hiçbir şey düşünmüyorsunuz” (Ahmet Güldür, 2019) der. Kendisine yönelttiği bu sözler Güldür’ün kültürel mirasın korunması bilincinin oluşumuna zemin hazırlar.

Bir ustanın veya sanatkârın Yaşayan İnsan Hazinesi Ulusal Listesine kaydolması için şu ölçütlere sahip olması beklenir:

1. Sanatını/mesleğini en az on yıldır sürdürmek,
2. Usta-çırak geleneği içerisinde yetişmek,
3. Nadir bulunan ve olağanüstü bir beceriye sahip olmak,
4. Güzel örnekler sunmak ve çırak yetiştirmek,
5. Sanatına kendini adanmak,
6. Bilgi ve becerisini geliştirme (Oğuz, 2009; Girard, 2019). YİH olarak belirlendikten sonra sanatında veya mesleğinde yukarıdaki şartları yerine getirememeye durumu oluşursa bu unvan geri alınabilir.

Ahmet Güldür, marangozluk ustalığını ve çalıştığı şirketteki maket yapım bilgisini birleştirerek 2000 yılında ahşap maket ev yapımına başlar. Bartın’da büyük bir felaket yaşanır tarihi mimari örneklerin yok olacağı endişesiyle fotoğraf çekimleri yapar. 2003 yılına kadar sekiz adet maket ev yapar. Ev sayısını artırarak eski Bartın mahallelerinin bir maketini oluşturur. Yaptığı maket evleri Tarihi Kentler Birliği’nin toplantısında sergiler ve Orman Bakanlığı’ndan başarı plaketi alır. Maket ev yapımı ustalığını aralıksız olarak 19 yıldır yapmakta, aynı zamanda ahşap naht sanatını da icra etmektedir.

Güldür, mesleğine usta-çırak ilişkisiyle başlar. Çıraklık dönemini başarıyla tamamlayan Güldür, bir geçiş ritüeli olan icazet töreninden sonra kalfalığa geçer. İkinci namazı sonrası Hendekyanı Camii’nde başlayan ritüel meslekle ilgili dualarla bitirilir. Tatlılar yenilip, ustası Sami Bey’in elini öpüp helalleştikten sonra içinde çeşitli hediyelerin yer aldığı bohçayı ona verilir ve tören biter. “Rollerin etkileşimini içeren geçiş ritüelleri, kişinin kendisinden beklenen görevleri, becerileri ve yeni rolüne uyum sağlama istekliliğini gösteren simgesel” (Özbolet,

2019, s. 105) anlamları içermektedir. Güldür, günümüzde ise çıraklarına benzer biçimde olmasa da kurs bitirme belgesi vermekte ve bir tören yapmaktadır. Geleneğin sürdürülmesi ve değişimi açısından önemlidir.

Bartın’da ahşap maket ev yapımı mesleği bir anlamda onunla profesyonel anlamda başlar. Yaptığı maket evler, gerçekte var olan evlerin minyatürleridir. Ev yapımına başlamadan önce her açıdan çekilmiş fotoğrafları inceler. Malzeme seçiminde 10 mm ham mdf kullanılır. Evin planını karbon kâğıt kullanarak ahşap yüzeye aktarır ve kesme işlemini gerçekleştirir. Gönye işleminden sonra çatma (birleştirme) işlemi yapılır. Daha sonra çatı %20 eğimle evin üzerine inşa edilir. Son olarak evin dışı yalı baskısı tekniğiyle, çatı ise kiremit ve oluklarla kaplanır. Geleneksel maket yapımında maketin sağlamlığı ustanın kullandığı malzemeye göre değişir. Ahmet Güldür, bölgede yetişen ağaç çeşitlerini ve özelliklerini bilmekte, buna göre malzeme seçimi yapmaktadır. Maket kaplamada sağlamlığından dolayı kara çamı tercih eder. Çamlar toprak boyasıyla boyanarak eskitme tekniği uygulanır ve böylelikle maketi yapılan eve benzerliği artırılmış olur. Çatıda ise maketlerin uzun ömürlü olması için marina kontrplak kullanılır. Evin temelinde taş varsa maket eve de taş döşemesi yapılır. Güldür, Bartın’da yapılan geleneksel mimari teknik ve bilgisine sahip olduğundan maket evlerini buna uygun inşa etmekte ve malzemeler kullanmaktadır.

Güldür, on dokuz yıldır sürdürdüğü geleneksel mesleğinde güzel örnekler sunmaktadır. Yaptığı maket evler başta Bartın Kent Müzesi’nde sergilenmektedir. Bir kısmı ise Gazhane Kültür Parkı’nda camekânlarda açık havada bütün misafirlere ücretsiz olarak sergilenmektedir. Sözleşmede “özellikle gençlerin arasında yaşayan insan hazinelerinin tanınırlığını ve görünürlüğünü artırması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında sergi, gösteri, sahneleme vb. gibi imkânları kullanarak gençler arasında söz konusu sanatların yaygınlaşmasını sağlamanın önemi vurgulanmaktadır” (Oğuz, 2008b, s. 8). Bu bağlamda Güldür’ün sanat ürünlerinin sergilenmesi ve bunların özellikle çocuk parkının yanında bulunması hem onun tanınırlığını ve görünürlüğünü artırması hem de kültürel mirasın aktarılması ve farkındalık yaratması açısından son derece önemli bir misyonu vardır.

YİH sözleşmesinin “14. maddesindeki eğitim konusuna gönderme yapılarak “usta-çırak ilişkisi” ve Yaşayan İnsan Hazineleri’nin genç ve gelecek kuşaklara sanatlarını aktarmasının kültürün korunmasındaki önemi” (Oğuz, 2009, s. 36) vurgulanır. Usta-çırak ilişkisiyle aktarılan geleneksel mesleklerde “öğrenmeye istekli çırak olmayışı nedeniyle, ustaların ölümünün arkasından sanatları da beraberlerinde yok olmaktadır” (Duymaz ve Aydoğdu, 2008, s. 250). Güldür de bu durumdan şikâyetçidir. Güldür, meslek hayatı boyunca maket ve naht yapımıyla ilgili yaklaşık yirmi çırak yetiştirmiştir. Bu çıraklardan ikisi ahşap maket ev yapımını

profesyonel biçimde sürdürmekte ve turistik açıdan değerlendirmektedir. Güldür, Bartın Belediyesi tarafından kendisine verilen Bartın Kent Müzesi altındaki atölyesinde her yaştan çıraklarına geleneksel mesleğinin bütün ayrıntılarını aktarmaktadır. Çıraklarından herhangi bir maddi karşılık almadan geleneksel bilgisini öğretmektedir. Yaşamını tamamen maket yapımı ve öğretimi işine adanmıştır. Maket ev yapımı bilgisini geleneksel üretim biçimlerinden kes-yapıştır ve oyma teknikleriyle geliştirerek ilerletmektedir.

Bir kişi veya grup Yaşayan İnsan Hazinesi olarak aday gösterilirken ilgili komisyon kişinin uygun olup olmadığını şu temel kriterlere göre belirler:

“- Görüntülenen bilgi ve becerilerin uygulanmasındaki mükemmellik;

- Kişi veya grubun adanmışlığı;

- Kişinin veya grubun bilgi ve becerilerini daha da geliştirme becerisi;

- Kişinin veya grubun, kursiyerlere bilgi ve becerileri aktarma becerisi” (Girard, 2019, s. 7). Ahmet Güldür, sanatını en iyi şekilde icra ederek ahşap maket ev yapımına kendini adanmıştır. Sanatını teknolojiyi de kullanarak geliştirmektedir. Örneğin eskiden ahşapları kesme işini elle yaparken günümüzde elektronik makinalarla yapmaktadır. Bu bağlamda Güldür, YİH Ulusal Listesi’ne girmek için bütün şartları sağlamaktadır.

Sonuç

UNESCO’nun geleneksel sanat üreticisi olan ustayı merkeze alarak, zanaatını gelecek kuşaklara aktaran ve sürdürülebilir kılan kişileri korumak amacıyla ilan ettiği Yaşayan İnsan Hazinesi programı kültürün korunması ve yaşatılmasına da büyük katkılar sağlar. YİH, usta kişilerin sanatlarını devam ettirmesi, çırak yetiştirmesi ve üretimlerini daha iyi fiziksel ortamlarda yapması, miras unsurlarını yeniden oluşturması ve geleneksel bilginin korunması gibi pek çok amaca hizmet eder. Bartın’da ahşap maket ustası Ahmet Güldür, sanatını on dokuz yıldır icra etmektedir. Maket yapımında farklı teknikleri ve teknolojiyi kullanarak bilgisini artırmaktadır. Yetiştirdiği yirmiye yakın çırağıyla sanatının ve kültürel mirasın aktarılmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca Bartın geleneksel sivil mimari örneklerinin aynısını maketlerine uygulayarak kent belleğinin korunmasına da hizmet etmektedir. Yerel yönetimin kendisini desteklemesiyle sanatını daha iyi fiziksel mekânda sürdürmekte ve sanatına kendisini adanmıştır. Güldür, usta bir zanaatkâr olarak YİH için bütün şartları sağlamakta olup ilgili bakanlık tarafından bir an önce ulusal envanter listesine alınmalı ve Yaşayan İnsan Hazinesi olarak ilan edilmelidir.

Kaynaklar

- Duymaz, A. Ş. ve Aydoğdu, G. (2008). Geleneksel türk el sanatı alem'in son ustalarından: Sandıklılı Hacı Süleyman Sallı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 247-256.
- Ersoy, A. (1993). *XV. Yüzyıl osmanlı ağaç işçiliği*. İstanbul: Marmara Üniveristesi Yayınları.
- Girard, F. (2019). *Guidelines for the establishment of national "living human treasures" systems*. <https://ich.unesco.org/doc/src/00031-EN.pdf> (Erişim Tarihi: 25.04.2019).
- Karatay, S. K. (2019). Aksaray ahşap işçiliği ve oyma sanatı. *Journal of Awareness*, 3(5), 145-150.
- Oğuz, M. Ö. (2007). UNESCO, kültür ve Türkiye. *Millî Folklor Dergisi*, 73, 5-11.
- Oğuz, M. Ö. (2008a). SOKÜM'ün korunması sözleşmesine giden yolda 1989 tavsiye kararı. *Millî Folklor Dergisi*, 80, 26-32.
- Oğuz, M. Ö. (2008b). UNESCO ve geleneğin ustaları. *Millî Folklor Dergisi*, 77, 5-10.
- Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Millî Folklor Dergisi*, 100, 5-13.
- Oğuz, M. Ö. (2018). UNESCO'nun 1972 ve 2003 sözleşmelerinin tavsiye organları: deneyimler ve sorunlar. *Millî Folklor Dergisi*, 120, 46-58.
- Özbolat, A. (2019). İcazet merasiminden mezuniyet törenine: bir geçiş dönemi ritüelinde süreklilik ve değişim. *Millî Folklor Dergisi*, 121, 102-114.
- Şimşek, E. (2015). Meddahlıkta, "yaşayan insan hazineleri listesi"ne eklenmesi gereken bir isim: Kadırlılı Yusuf Sıra. *Millî Folklor*, 106, 5-13.
- Teke, S. G. (2018). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi listelerinde yaşayan miraslar ve sabitlenen gelenekler. *Millî Folklor Dergisi*, 120, 19-31.

Sözlü Kaynak

Ahmet Güldür, 12 Mayıs 2019 tarihinde Bartın Merkez'de atölyesinde yapılan görüşme.

Ekler:

Foto 1: Ahmet Güldür maket atölyesinde

Foto 2: Maket evler aslına uygun yapılmakta

Foto 3: Maket ev yapımında ahşap ve taşın birlikte kullanımı

Foto 4: Maket ev yapımı

Foto 5: Bartın Kent Müzesi'nde sergilenen maket ev mahallesi

Foto 6: Bartın Kent Müzesi'nde sergilenen maket ev

Foto 7: Bartın Kent Müzesi'nde sergilenen maket ev

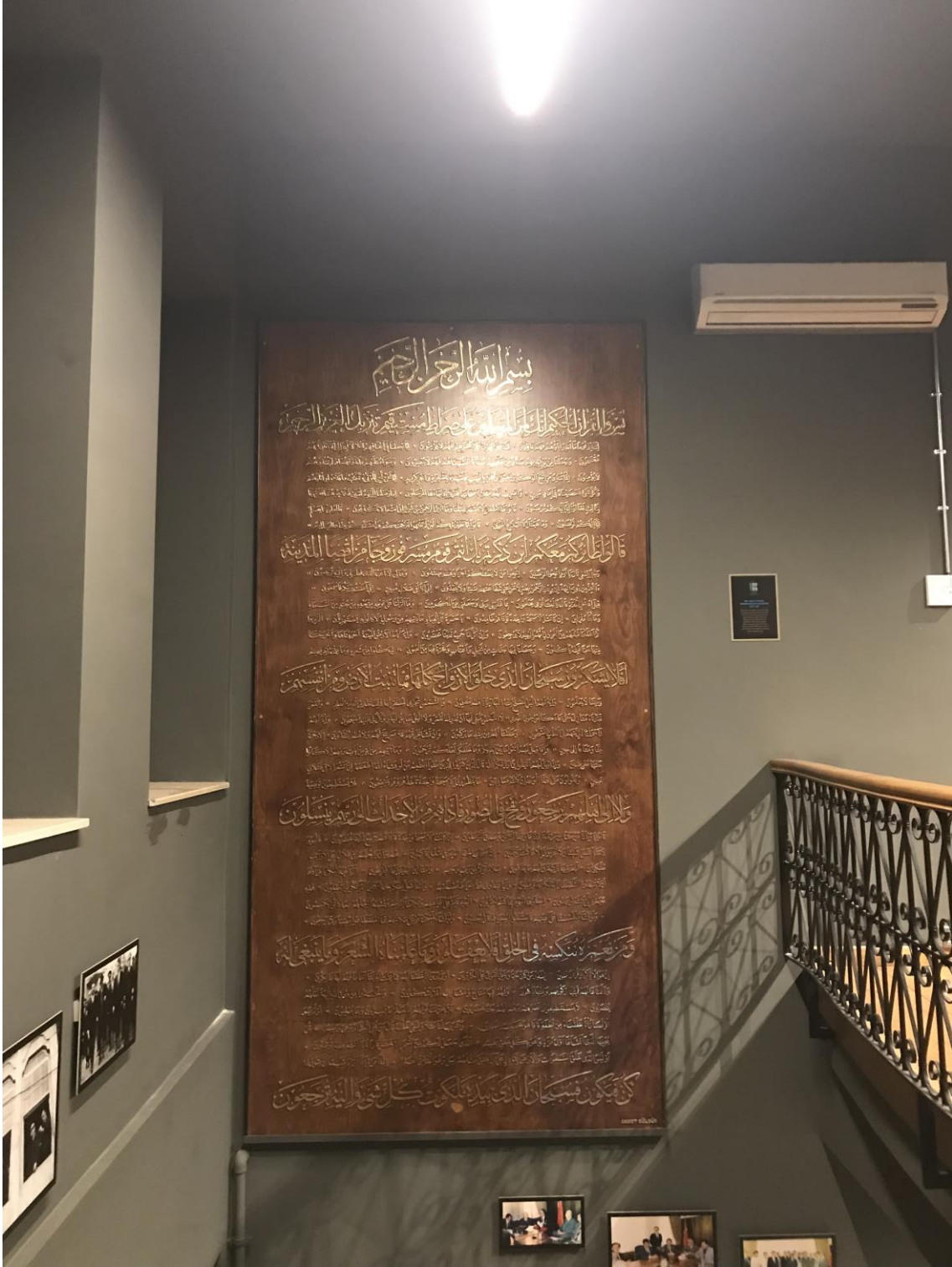

Foto 8: Bartın Kent Müzesi'nde sergilenen Yasin-i Şerif nahtı

Foto 9: Bartın Kent Müzesi'nde sergilenen Yasin-i Şerif nahtı

Extended Abstract

The United Nations Educational Science and Culture Organization (UNESCO), after World War II, developed a program to protect the cultures facing the danger of extinction against globalization and popular culture, to transfer them to future generations and to make them live. Since 1972, it has announced a lot of programs and created awareness in the world about the protection and transmission of cultural heritage. The Convention on the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, adopted in 1972, has been a trigger for the preservation of the common heritage. The Cultural Heritage Department was established in 1982 and the cultural heritage was reconsidered according to the definition of intangible cultural heritage. The idea of protecting cultural and cultural heritage as well as the elements of cultural heritage in 1989 has resulted in the protection of traditional and popular culture. In line with this recommendation, the South Korea's people attracted attention to the people and the Living Human Treasures System emerged. The expression of master person defines people with high knowledge and skills who create the elements of intangible cultural heritage. In this way, the masters, who are the producers of the intangible cultural heritage, have been taken to the center.

UNESCO's intangible cultural heritage, before the comprehensive approach to conservation, has introduced the Living Human Treasure (Tr. Yaşayan İnsan Hazinesi) program, a short name of the LHT (YİH). In line with the recommendation of 1989, South Korea's people attracted attention to the people of the system of Living Human Treasures emerged. Thus, the human being who is the producer of the intangible cultural heritage will be taken to the center and the craftsmen of the tradition will be protected as human treasures. It is the protection of people who have a high degree of knowledge and skills necessary to recreate or interpret the intangible cultural heritage elements that are intended by the Living Human Treasures. The aim of the LHT is to increase the recognition of the masters who continue the cultural heritage, to create awareness, to be rewarded, to encourage apprentice training and to make their production in better physical conditions. It is also aimed to restore the elements of cultural heritage and to preserve the information necessary for execution and presentation. In love with Turkey from 2008 until 2019, bream, tiles, felts, various traditional occupations and the number of masters of arts such as kispet LHT identified as 30.

Ahmet Güldür was born on March 13, 1948 in Bartın. His father, Yakup Bey, served as captain for many years and his mother Zehra Hanım is a housewife. He finished primary school in Bartın Cumhuriyet Primary School. While he was reading Middle School in his middle school, his father had a crane accident on board and he had to leave school. Father can not work for his life. In 1960, he started in the carpentry, which he loved very much, next to a relative. Apprenticeship, also known as Hacı Usta, continues to be an apprentice. Rose, 16-year-old trophy passes. When his father healed, he was in different cities due to his work. He improves himself by working with Mustafa Master, one of the carving craftsmen in İskenderun, for one year. After staying in cities like İzmir, Kuşadası, he returns to Bartın at the age of 19. He goes to Izmir to perform his military service and works as a carpenter. After his novice union, he went to Istanbul Air Force Academy as the ranks of the White Army. At 22 he completed his military service and returned to Bartın.

She has three daughters called Zafer, Savaş and Umut. In 1980-81 he started to work in a company and started working abroad thanks to his school friend. He works as an assembly master in many countries such as England, Italy, Tunisia and Sudan. After working in Finland for a while, he came to Istanbul to work on the construction of the Fatih Sultan Mehmet Bridge. He retired in 1995 and settled in Bartın in 1998. Makes pictures of Bartın houses charcoal.

Güldür's model home-made request occurs when working in Italy. He meets a French teacher who worked in ITU at the company headquarters in Italy. Hodja told him, ev You have very beautiful log houses. It doesn't look like the Black Sea Region, but it is close to Istanbul culture. You use too much contempt, you do not know. But you don't think of anything that will carry them to the next generations. These words, which he directed, set the stage for Güldür's awareness of the protection of cultural heritage.

It is expected that a master or craftsman has to maintain his / her art / profession for at least ten years, to grow with master-apprentice tradition, to grow apprentices, to have knowledge and experience and to be dedicated to his / her art in order to register to the National List of Living Human Treasure. Ahmet Güldür started his construction of wooden model houses in 2000 by combining the skill of carpentry and the production of models in the company he worked for. By 2003, it built eight model

houses. By increasing the number of houses creates a model of the old Bartın neighborhoods. His maquettes made exhibitions at the meeting of the Association of Historical Towns and received a plaque of achievement from the Ministry of Forestry. The model continues its homemade mastery for 19 years.

He is a rose, starts with a master-apprentice relationship. Successfully completing his apprenticeship period, Güldür passes on to Kalfa after an icazet ceremony with a transition ritual. The ritual, which started in the Hendekyan Mosque after the afternoon prayer, is finished with prayers about the profession. After defeating the desserts and kissing the hand of the master Sami Bey, the ceremony is over by giving him a bundle of various presents. Nowadays, although not in a similar way to the apprentices, it gives a certificate of completion and makes a ceremony. It is important for the continuation and change of tradition.

Ahmet Güldür knows the varieties and characteristics of the trees grown in the region and chooses the materials accordingly. Due to its robustness in masonry, it prefers black pine. The pine is painted with soil paint and the antiquing technique is applied. On the roof, marina plywood is used for the long life of the models. If there is stone on the base of the house, the house is made of stone pavement. As Güldür has traditional architectural techniques and knowledge in Bartın, he constructs the model houses accordingly and uses materials.

Güldür offers good examples of the traditional profession that has been continuing for 19 years. The model houses he built are exhibited at Bartın City Museum. Some of them are exhibited free of charge to all guests in the open air in Gazhane Culture Park. Güldür conveys all the details of his traditional profession to apprentices of all ages in his studio under the Bartın City Museum which was given to him by the Bartın Municipality. She teaches her traditional knowledge without receiving any financial compensation from her apprentices. He devoted his life entirely to model making and teaching. The model improves the knowledge of homemade by cutting-paste and carving techniques from traditional production methods.

Güldür contributes to the transfer of his art and cultural heritage with around twenty apprentices. In addition, Bartın applies the same examples of traditional civil architecture to its models and serves to preserve urban memory. With the support of the local government, she continues her art in better physical space and devotes herself to her art. Laugh, as a master craftsman, fulfills all requirements for the LHT and must be listed on the national inventory list by the relevant ministry and declared as the Living Human Treasure.